

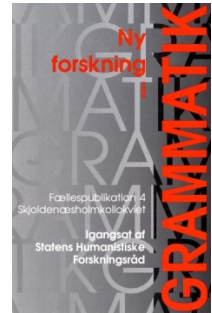
Ny Forskning i Grammatik

Titel: Adjektivers funktionelt betingede rækkefølge i engelsk

Forfatter: Carl Bache

Kilde: L. Falster Jakobsen og G. Skytte (red.). *Ny Forskning i Grammatik 4*, 1997, s. 7-25

URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/nfg/issue/archive>

© Forfatterne og Odense Universitetsforlag 1997

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre numre af *Ny Forskning i Grammatik* (1993-2012) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Adjektivers funktionelt betingede rækkefølge i engelsk

Carl Bache
Engelskprojektet

1. Indledning

Til belysning af adjektivers funktionelt betingede rækkefølge i engelsk vil jeg tage udgangspunkt i engelskprojektets behandling af 'nominaler', jvf. Bache & Davidsen-Nielsen 1996: 337ff. Vi bruger termen 'nominal' om navneord og navnegrupper, d.v.s. som en overordnet fælles *formbetegnelse*. Som optakt til den syntaktiske beskrivelse af nominaler lancerede vi i Bache & Davidsen-Nielsen 1996 begrebet 'functional domain' (funktionelt domæne). En konstituents funktionelle domæne er lig med konstituentens overordnede kommunikative funktion, hvor 'funktion' bruges i en noget bredere forstand end det normalt er tilfældet. Det vi ønsker at bruge termen 'funktionelt domæne' til, er således at beskrive hvad det er sprogbrugeren gør i yderste forstand når han/hun anvender en given konstituenttype. Grunden til at bruge ordet 'domæne' i stedet for blot 'overordnet funktion' er at det giver associationer af rummelighed. Denne association gør det naturligt at kigge nærmere på de subfunktioner der arbejder sammen om at opfylde konstituentens overordnede funktion, og i den forbindelse også bestemme deres syntaktiske træk. En vigtig subfunktion i nominalers funktionelle domæne er *modifikation*. Denne subfunktion varetages ofte, men ikke udelukkende, af præmodificerende adjektiver. Man kan faktisk tale om at præmodificerende adjektivers funktionelle domæne er modifikation. Dette domæne kan i sig selv beskrives med henvisning til subfunktioner. Det jeg vil forsøge at vise i indlægget her, er at et adjektivs subfunktion inden for det funktionelle domæne modifikation ofte er bestemmende for dets placering i en række af præmodificerende adjektiver. Endvidere vil det fremgå at de enkelte subfunktioners syntaktiske organisering ikke er tilfældig men hænger nøje sammen med indretningen af nominalets funktionelle domæne. At adjektivers rækkefølge i engelsk ofte er funktionelt betinget, er ikke en ny indsigt

men beskrevet indgående i Bache 1978, der byggede videre på en grov model foreslået af Teyssier 1968. I det igangværende engelskprojekt integreres resultaterne af den tidligere forskning i beskrivelsen af konstituenttypernes funktionelle domæner.

2. Nominalers funktionelle domæne

Den mest generelle måde at definere nominalers funktionelle domæne på er lige så banal som den er traditionel: nominaler bruges til at udtrykke betydning i form af 'entiteter' (konkrete eller abstrakte, ting eller personer), hvad enten de mere præcist bruges til at referere til entiteter (som fx *The restaurant was crowded* og *The bastards won't get away with it*), til at beskrive en allerede etableret referent (som fx *Most of the diners were Japanese tourists* og *Rose is a good student*) eller til at indholdsbestemme situationer i inkorporeringskonstruktioner (som fx *The meeting took place yesterday* og *I caught sight of her*). For at kunne udtrykke entiteter benytter nominalet sig dels af overvejende kognitivt betinget, leksikalsk materiale, dels af renere funktionsbetingede ord, som fx artikler. Begge dele indgår i opbygningen af et sæt af kontraster (hvoraf nogle er kontekstafhængige, andre kontekstuaafhængige). Om dette bruger vi betegnelsen 'contrast-formation'. Resultatet af denne 'contrast-formation' er at modtageren sættes i stand til at opfatte hvad det er for en entitet (eller type entitet), afsenderen taler om. I et udtryk som *the small yellow key* signalerer afsenderen med den bestemte artikel at modtageren inden for nominalet som helhed vil få information nok om en bestemt entitet til at bestemme den som unik i konteksten. Dermed skabes en meget generel, abstrakt, kontekstafhængig kontrast mellem entiteter som afsenderen mener at kunne præsentere som bestemte overfor modtageren, og dem som afsenderen mener at skulle præsentere som ubestemte. De to adjektiver medfører nogle mere kontekst-uaafhængige leksikalske kontraster, der sammen med den leksikalske kerne *key* nøje afgrænser hvad det er for en entitet, sprogbrugeren taler om.

Der er ofte mere 'contrast-formation' end nødvendigt for at modtageren kan identificere en entitet:

- (1) Have you met my beautiful wife yet.

Her udtrykker adjektivet *beautiful* naturligvis en kontrast mellem smukke og grimme entiteter men denne kontrast anvendes udelukkende til yderligere beskrivelse af en referent der etableres af den øvrige del af nominalet – med mindre den talende har flere koner hvoraf kun en er smuk. Vi må derfor skelne mellem restriktiv og nonrestriktiv ‘contrast-formation’. Nogle udtryk er tvetydige når man anskuer dem isoleret men vil i kontekst naturligt få enten den restriktive eller den nonrestriktive tolkning:

- (2a) *The unhappy mother* left at once. (context: only one mother was present -> *unhappy* is nonrestrictive)
- (2b) *The unhappy mother* left at once. (context: several mothers were present, but only one of them was unhappy -> *unhappy* is restrictive)

Jeg skal ikke her komme ind på de komplekse mentale processer der styrer såvel ‘encoding’ som ‘decoding’, men blot konstatere at ‘contrast-formation’ af forskellig art synes at være et overordnet middel hvormed nominalet opfylder sit funktionelle domæne, nemlig at udtrykke entiteter, samt at dette middel ikke er syntaktisk begrænset til det kognitivt betingede, leksikalske kerneled men strækker sig over hele nominalet. Vi kan anskueliggøre dette med følgende oversigt (hvor H står for det kognitive, leksikalske kerneled, ‘pre-H’ står for konstituenten der står foran, og ‘post-H’ står for konstituenten der står bagefter; de grå celler viser kommunikativ funktion og de hvide celler syntaktisk opbygning:

(3)

expression of meaning as entities		
contrast-formation: restrictive/non-restrictive		
pre-H	H	post-H

Ved at tage udgangspunkt i en fortolkning af substantivet som kerneled snarere end determinativet, der forankrer nominalet referentielt og således dependensgrammatisk kan siges at styre nominaler (jvf. Heltoft

1996), opnås en mere generel funktionsbeskrivelse. At udtrykke entiteter anser jeg for en mere overordnet kommunikativ funktion end at forankre sådane udtryk referentielt, idet forankring forudsætter den udtrykte entitet som skal forankres.

Vi kan opdele 'pre-H' blokken (eller pre-H 'zonen') funktionelt i to underfunktioner 'determination' og 'modification', der har designerede pladser i nominalet:

(4)

determination	modification	H	post-H dependents
---------------	--------------	---	-------------------

Determination, der som sagt forankrer nominalet referentielt, realiseres på formsiden af artikler, pronominer og genitivskonstruktioner, mens modifikation hovedsageligt realiseres af adjektiver eller adjektivgrupper:

(5)

determination	modification	H	post-H dependents
the	little	girl	with the shy smile
an	old	friend	from London
this	very dull	visit	to her parents
no	additional	staffing,	academic or secretarial,
any	delicious	desert	that you can think of
my	best	student,	who left school early,
what a	hearty, cheerful	talk	we had the other day
the	sudden	death	of my father
my neighbour's	thick fibrous	clothes	from Woolworth's

Næste skridt i analysen er at bestemme kerneleddets subfunktion. Det synes meget klart at være at matche den tilsigtede entitet med et passende leksikalsk element, d.v.s. benævne en kategori. I et udtryk som *the little girl with the shy smile* betegner *girl* en kategori af entiteter der adskiller sig fra kategorierne 'woman', 'boy', 'cat', etc. Den funktionelle kerne i nominalet er således 'categorization':

(6)

determination	modification	categorization	post-H dependents
---------------	--------------	----------------	-------------------

Jeg skal ikke her komme nærmere ind på post-H dependenter men blot konstatere at vi også her finder flere forskelligartede subfunktioner: modifikation (e.g. *the little girl with the shy smile*), determination (fx *the sudden death of my father*), komplementation (fx *the visit to her parents*), jvf. Bache & Davidsen-Nielsen 1996: 342ff. Endvidere finder vi overalt i nominalet mulighed for tilstedeværelse af subfunktionen *kvantifikation* i kombination med en eller flere andre subfunktioner (fx *these books* / *a short meeting* / *my numerous girlfriends* / *students in great numbers* / *whiskey in large quantities*). I oversigtsform ser den funktionelle struktur for nominalet således ud:

(7)

reference to things, persons, etc.			
contrast-formation: restrictive/non-restrictive			
quantification			
determination	modification	categorization	(multi-functional)

3. Adjektivers funktionelle domæne

Sagt meget generelt bruges adjektiver kommunikativt til at udtrykke egenskaber ved entiteter (se nærmere Ferris 1993). Denne funktion kan som bekendt realiseres på flere forskellige niveauer. Når adjektivet

fungerer som subjekts- eller objektskomplement (d.v.s prædikativisk) er det ytringens primære sigte at beskrive en entitet ved at udsige en egenskab, hvad enten det sker i en statisk eller dynamisk konstruktion (fx *The children were happy / She got pretty mad at me / Tyson knocked Bruno unconscious*). Når adjektiver fungerer som adled i nominaler, har de en sekundær rolle for ytringen som helhed (fx *The happy children returned to the kindergarten*), men deres kommunikative bidrag er af samme art, nemlig udsigelse af en egenskab ved en entitet. Det jeg i dette indlæg vil se nærmere på, er hvorledes attributive adjektiver forvalter denne funktion mere præcist.

Et vigtigt udgangspunkt er naturligvis selve definitionen på adjektiver. Vælger man en snæver definition, opnår man en ret klar homogen ordklasse men pådrager sig samtidigt et ansvar for finde et passende tilhørsforhold til de frasorterede leksemer. Der er ved denne tilgang risiko for at ende med et stort antal ordklasser. Omvendt, hvis man vælger en bred definition får man en ret heterogen ordklasse men slipper til gengæld for at finde alternative tilhørsforhold til problematiske leksemer. Ved denne tilgang kan man holde det samlede antal ordklasser på et moderat niveau. Jeg skal i det følgende vælge den brede tilgang til adjektiver og lægger mig dermed tæt op ad prototypemodellen. De ord jeg i dette indlæg undersøger under betegnelsen 'præmodificerende adjektiver', optræder mellem determinatorens og kerneleddets plads (jvf. Bache 1978: 14f), fx:

(8) the *same* approach
 these *two* problems
 my *only* consolation
 your *own* house
 her *major* spending empire
 a *specific* theory
 a *beautiful* garden
 a *very happy* child
 a *well-known* colour movie
 that *small* green-house
 the *interesting* novel
 a *sleeping* child

numerous solutions
 the *first* chapter
 his *black* hat
 her *French* husband
 an *historical* account
 the *human* nervous system
 a *fugitive* heiress
solar energy
 the woman's *silver* ring
 the *paratrooper* battalions
 etc.

Der skelnes i faglitteraturen ofte mellem *centrale* og *perifere* medlemmer af ordklassen adjektiver (jvf. fx Crystal 1967, Coates 1971, Huddleston 1984, 1988, Greenbaum & Quirk 1990). Dette gælder naturligvis først og fremmest den brede tilgang til ordklassespørgsmålet som jeg tager med ovenstående. Prototypiske, centrale adjektiver, men ikke perifere adjektiver, tillader modifikation ved gradsadverbier (som fx VERY og EXTREMELY), gradbøjning og prædikativisk anvendelse, sammenlign:

(9)	HAPPY:	a happy child	a very happy child a happier child the child was happy
(10)	SOLAR:	this solar energy	*this very solar energy *this more solar energy *this energy was solar

Semantisk set er centrale adjektiver *beskrivende*: de udtrykker en egenskab hvorved kerneleddet beskrives. I *a very happy child* udsiger *very happy* noget om *child*. At der er tale om en beskrivelse, understøttes af adjektivets mulighed for at optræde prædikativisk, d.v.s. i en sætnings-type der har beskrivelse som sit primære kommunikative sigte. I listen i (8) er endvidere fx *beautiful*, *small*, *well-known* og *interesting* klare eksempler på beskrivende adjektiver.

Perifere medlemmer er en mere heterogen subklasse bestående af to hovedgrupperinger: *klassificerende* og *specificerende* adjektiver. Klassificerende adjektiver udtrykker ikke blot en egenskab ved kerneleddet men en egenskab ved hjælp af hvilken den entitet kerneleddet udtrykker, bestemmes nøjere som tilhørende en bestemt undertype. I *solar energy* er *solar* et klassificerende adjektiv: konstruktionen som helhed udtrykker en bestemt slags energi. I listen i (8) er fx *French*, *historical* og *human* klare eksempler på klassificerende adjektiver.

Specificerende adjektiver udtrykker mindre klart en egenskab ved kerneleddet men bidrager til at bestemme nøjere hvad der tales om. I fx *the same approach* medvirker *same* til at identificere hvilken *approach* der

er tale om. I *numerous solutions* medvirker *numerous* til at kvantificere udtrykket. I listen i (8) er endvidere *two*, *first*, *only* and *own* specificerende adjektiver.

Den foreløbige konklusion vi kan drage, er at selv om præmodificerende adjektiver meget generelt kan siges at udfylde det funktionelle domæne modifikation, så er der tale om tre mere specifikke funktioner: beskrivelse, klassifikation og specifikation.

4. Modifikationszoner

Nominalets funktionelle opbygning har syntaktiske konsekvenser (jvf. afsnit 2). Det ses tydeligst i rækkefølgen:

(11) determination – modification – categorization

Som tidligere antydnet, kan man med fordel anskue disse funktioner som henhørende til syntaktiske *zoner*. Hvis vi kigger nærmere på modifikationszonen, opdager vi at adjektiver ikke blot synes at have tre forskellige subfunktioner (beskrivelse, klassifikation og specifikation) men at disse subfunktioner optager bestemte pladser i zonen.

Med andre ord, specificerende adjektiver kommer før beskrivende adjektiver, og beskrivende adjektiver kommer før klassificerende adjektiver. De tre underzoner kan kort betegnes som Mod. I, Mod. II og Mod. III.

(12)

Determination		Modification		Categorization
	Specification	Description	Classification	
the	usual	sound	English	stock
her	own	handsome	naval	officer
the	same	beautiful	French	actress
the	next	interesting	congressional	procedure
	certain	serious	organic	diseases
the	last	mighty	German	attack
the	earliest	important	Aboriginal	carvings
	many	eager	medical	students
this	particular	informal	linguistic	rule
	other	horrid	psychological	tricks

Denne rækkefølge er indlysende interessant ud fra domæne-tankegangen. Man kan nemlig konkludere at de adjektiver der i funktion minder mest om determination, nemlig specificerende adjektiver, ligger tættest på de ord der realiserer determination. Tilsvarende gælder det at de adjektiver der i funktion minder mest om kategorisering, nemlig klassificerende adjektiver, ligger tættest på de ord der realiserer kategorisering. Der er således tale om at modifikation ligger mellem determination og kategorisering men med glidende overgang til begge. Snarere end strengt opdelt zoner er der tale om et overlap mellem de forskellige afdelinger, eller måske et spektrum af funktionelle værdier der gradvist løber over i hinanden. Betegnelsen 'centrale adjektiver' får faktisk en helt ny, syntaktisk og funktionelt ladet betydning gående på de adjektiver der i det lineære udtryk placerer sig centralt mellem determination og kategorisering, og som derfor er funktionelt

mindst 'smittede' af disse. Perifere adjektiver er adjektiver der grænser lige op til determination og kategorisering, og som via disse funktioner er påvirkede af andre ordklasser (henholdsvis artikler og navneord).

Min ide med at inddele præmodificerende adjektiver i funktionelt definerede zoner og beskrivelsen af deres mere præcise indretning overtager Quirk et al. (1985: 1337ff) og Greenbaum & Quirk (1990: 146f) i store træk men uden at vise forståelse for zonernes reelle funktionelle karakter. Jeg skal derfor i det følgende undertrege zonernes funktionelle egenskaber og visse syntaktiske konsekvenser.

5. Modifikationszonernes funktionelle karakter

Teyssier (1968), som blev en hovedinspirationskilde for mig, inddelte også adjektiver i tre undergrupper svarende til de foreslåede zoner. Disse undergrupper opfattede han klart som funktionsgrupper idet det er forholdet mellem det enkelte adjektiv og kerneleddet, der er bestemmende for adjektivets tilhørsforhold i en undergruppe. Men beskrivelsen bærer præg af at adjektiver er knyttet til bestemte undergrupper og således i praksis er låst fast på forhånd. Denne opfattelse ligger i forlængelse af den traditionelle 'order-class approach' (hvorved adjektiver klassificeres som tilhørende rækkefølgebestemte underklasser, for kritik se Annear 1964, Martin 1968, Oller et al. 1969 og Bache 1978). I modsætning hertil mener jeg at en helt isoleret, kontekstafhængig inddeling af adjektiver i funktionelt definerede undergrupper i princippet er umulig. Et adjektivs funktion kan kun bestemmes ved i hvert enkelt tilfælde at undersøge dets relation til det kerneled som det aktuelt modificerer. Man kan ikke isoleret, en gang for alle, bestemme et adjektivs tilhørsforhold til en bestemt funktionsgruppe, fx med henblik på at anføre det i en ordbog. Man kan derimod tale om adjektivs funktionelle potentiale. I den holdning støttes jeg af eksempler som følgende:

(13)	Scottish popular ballads	(III + III)
	popular Scottish ballads	(II + III)
(14)	the first brilliant chapter	(I + II)
	the brilliant first chapter	(II + III)

(15)	the antique occasional table the occasional antique table	(III + III) (I + III)
(16)	this good international turn this international good turn	(II + III) (III + III)
(17)	English dirty books dirty English books	(III + III) (II + III)

I hvert af disse par optræder et af adjektiverne med forskellig funktion. Noter ligeledes brugen af fx CIVIL i *civil reply* / *civil rights*, BLACK i *black cloud* / *black coffee*, PRIMARY i *my primary concern* / *this primary election*, WILD i *a wild party* / *Australian wild birds*, DANISH i *Danish cheese* / *a very Danish approach*, SECRET i *a secret plan* / *the Polish secret service*, COLD i *a cold wind* / *unreconstructed cold warriors*, WOODEN i *wooden bed* / *wooden methods*, FORMER i *the five-times-wed former Golden Girl* / *the former five-times-wed Golden Girl*, ONLY i *an only child* / *the only child*, etc. etc.

Man kan naturligvis generalisere lidt og tale om et adjektivs 'typiske funktion' (i Bache 1978 bruger jeg betegnelsen 'inherent function'). Således kunne man fx sige at FIRST og PRIMARY typisk er Mod. I adjektiver, at GOOD, DIRTY og WILD typisk er Mod. II adjektiver, og at ENGLISH, INTERNATIONAL og ANTIQUE typisk er Mod. III adjektiver. Men samtidig skal det understreges at adjektiverne helt naturligt, og forudsigeligt, har et bredere funktionelt potentiale.

Det er beskrivelsesmæssigt hensigtsmæssigt at operere med typiske funktionsgrupper fordi sproget har visse standardmekanismer til at påvirke adjektivets funktion. For eksempel kan man rent prosodisk ændre et typisk Mod. II adjektiv (eller noget sjældnere et typisk Mod. III adjektiv) til et Mod. I adjektiv ved at give det kontrastivt tryk (her angivet med store bogstaver):

- (18) I'm talking about the BIG girl not the SMALL one.

I ekstreme tilfælde kan dette påvirke rækkefølgen, sammenlign:

(19a) I'm talking about the good yellow chair.

(19b) I'm talking about the YELLOW good chair.

(jvf. Martin 1968: 37-46).

En anden måde at gøre især Mod. II adjektiver til Mod. I adjektiver er at gradbøje dem:

(20) The *smarter* kids quickly learned how to avoid grounding.

Også dette kan påvirke rækkefølgen, sammenlign:

(21a) The other great achievement was to beat Celtic.

(21b) The *greatest* other achievement was to beat Celtic.

Typiske Mod. I og Mod. II adjektiver kan gøres til Mod. III adjektiver ved at placere dem umiddelbart før kerneleddet, gerne efter andre adjektiver, sammenlign:

(22) The interesting *first* chapter
(cf. *The first interesting chapter*)

(23) This international *good* turn
(cf. *This good international turn*)

Typiske Mod. III adjektiver gøres lejlighedsvis til Mod. II adjektiver ved hjælp af gradsadverbier, der sikrer en relativisering af den udtrykte egenskab:

(24) That was a *very English* remark.

(25) He gave a *fairly political* lecture.

Ved hjælp af de nævnte mekanismer kan samme adjektiv i princippet fungere på alle de tre måder:

(26)	the <u>BLACK</u> new car	(I + II)
(27)	a small, thin, <u>very black</u> figure	(II + II + II)
(28)	strong, sweet <u>black</u> coffee	(II + II + III)

(29)	the <u>more popular</u> Scottish ballads	(I + III)
(30)	<u>popular</u> Scottish ballads	(II + III)
(31)	Scottish <u>popular</u> ballads	(III + III)

Men i praksis er der naturligvis mange begrænsninger.

6. Zone-intern rækkefølge

Præmodificerende adjektivers rækkefølge kan ikke beskrives udtømmende blot med henvisning til funktionelt betingede syntaktiske zoner. Der forekommer ofte flere adjektiver inden for samme zone:

(32)	the first few primaries	(I + I)
(33)	the greatest subsequent numbers	(I + I)
(34)	the only other solution	(I + I)
(35)	a new, strange way	(II + II)
(36)	the sweet warm stale air	(II + II + II)
(37)	a healthy and virtuous girl	(II + II)
(38)	one Republican congressional leader	(III + III)
(39)	classical Greek drama	(III + III)
(40)	tactical nuclear weapons	(III + III)

(Hvis man ønsker at forvisse sig om at analysen er korrekt i Mod. I eller Mod. III sekvenser, kan man blot indsætte et typisk Mod. II adjektiv og se hvor det placerer sig i forhold til de øvrige: *the first few interesting primaries / one influential Republican congressional leader*).

I beskrivelsen af den zone-interne rækkefølge af præmodificerende adjektiver følges syntaks og funktion også ad et langt stykke af vejen, men der er også nogle begrænsninger.

Det forholder sig således at en streng af Mod. II adjektiver normalt er parataktisk relateret mens en streng af Mod. I eller Mod. III adjektiver normalt er *hypotaktisk* relateret. Dette kan intuitivt fornemmes i ovenstående eksempler. Endvidere er forholdet mellem Mod. I, Mod. II og Mod. III hypotaktisk, hvilket intuitivt kan fornemmes i de mange tidligere eksempler jeg har givet. Mere kontant kan man påvise disse syntaktiske træk på følgende måde. I Mod. II zonen kan man eksplicit

adskille adjektiver med komma og/eller sideordnende konjunktion (fx *and*), hvis dette ikke allerede er sket, uden at det medfører et semantisk skift:

- (41) the sweet warm stale air
 = the sweet, warm, stale air
 = the sweet, warm and stale air

I de tilfælde hvor der ikke på forhånd er nogen klar præference for rækkefølgen af adjektiver, kan rækkefølgen i Mod. II ændres uden at dette har semantiske konsekvenser:

- (42) its dark soft eyes
 = its soft dark eyes
- (43) a new, strange way
 = a strange, new way
- (44) equally mindless and vicious types
 = equally vicious and mindless types

I Mod. I og Mod. III adskilles adjektiverne som regel ikke af kommaer eller konjunktioner. Når det sker, er der normalt tale om *alternativspezifikationsmulighed* (i Mod. I) eller *alternativ klassificeringsmulighed* (i Mod. III):

- (45) The third and smallest class
 ≠ the third smallest class
- (46) white, Protestant women
 ≠ white Protestant women

Med den eksplicite adskillelse mellem *white* og *Protestant* fornemmes der et implikationsforhold mellem dem, hvorfor der er tale om alternative måder at klassificere *women* på. Uden eksplicit adskillelse klassificerer *white* hele det efterfølgende udtryk *Protestant women*, hvorved der sker en undergruppering af *Protestant women* og dermed opstår en mulig

kontrast mellem *white Protestant women* og *other Protestant women*. Eksplicit adskillelse bliver helt naturlig når den talende ønsker at omformulere, nuancere eller modificere et adjektiv i et parentetisk indskud:

- (47) a less central, or peripheral, position
- (48) purely abstract, but in some sense objective, entities
- (49) a further, and much more complex, question

Læg også mærke til at adjektiver i forskellige Mod. zoner normalt ikke adskilles:

- (50) an interesting economic strategy (II + III)
- (51) the same beautiful girl (I + II)
- (52) the first medical dictionary (I + III)

Når det sker, har det klare semantiske konsekvenser:

- (53a) a second context-sensitive rule (I + III)
- (53b) a second, context-sensitive rule
- (54a) the envious Republican senators (II + III)
- (54b) the envious, Republican senators

Uden adskillelse, implicerer *a second context-sensitive rule* at der i konteksten er en *first context-sensitive rule*. Med adskillelse, impliceres også at der er en *first rule* men ikke at denne er *context-sensitive*. Tilsvarende gælder det at *envious* beskriver hele den efterfølgende konstruktion *Republican senators* når de to adjektiver indgår i en ubrudt sekvens, hvorimod de to adjektiver hver især relaterer sig til *senators* når de er adskilt. I første tilfælde er *envious* potentielt restriktivt og kan implicere en kontrast mellem *envious* og *non-envious Republican senators*. I det andet tilfælde er der tale om en gruppe senatorer der både er *envious* og *Republican*, med en mulig implikation at der er en sammenhæng mellem de to egenskaber.

Rækkefølgen af adjektiver i Mod. I og Mod III er som regel ret fast. Når en ændring er mulig, påvirker dette måden hvorpå en entitet specificeres (i Mod. I) eller klassificeres (i Mod. III):

(55a) the other few categories

(55b) the few other categories

(56a) some therapeutic non-hypnotic technique

(56b) some non-hypnotic therapeutic technique

Både specifikation og klassifikation er af natur hypotaktiske zoner i nominalet: hvis man bruger mere end et specificerende adjektiv, sker der en gradvis indsnævring af den entitet der tales om, og hvis man bruger mere end et klassificerende adjektiv, sker der en øget underinddeling i type af entitet. Dermed er den zone-interne rækkefølge af adjektiver i Mod. I og Mod. III funktionel i snæver forstand. I modsætning hertil synes rækkefølgen i Mod. II ikke at have distinktiv kommunikativ værdi.

Jeg fornemmer, men har svært ved objektivt at påvise, at der er en forskel på Mod. I's og Mod. III's nøjere funktionelle indretning. Mens specifikation er *progressiv*, forstået på den måde at specifikation synes at ske i den rækkefølge adjektiverne kommer, er klassifikation *regressiv*, forstået på den måde at klassifikation synes at ske i omvendt rækkefølge. I *some therapeutic non-hypnotic technique* klassificeres *technique* først af *non-hypnotic* og derefter klassificeres *non-hypnotic technique* af *therapeutic*. Denne forskel – hvis korrekt fornemmet – kunne skyldes at den talende i Mod. I zonen giver signaler til modtageren om hvad der tales om i forhold til konteksten, mens der i Mod. III gives kontekst-uafhængige signaler om type/undertype entitet.

Formernes funktionelle 'diversitet' (som jeg kalder det, jvf. Bache 1978: 87ff) begrænser sig ikke til adjektiver i en mere snæver forstand end brugt i dette indlæg. Typiske nominaler forekommer således som klassificerende, en sjælden gang endda som beskrivende, adjektiver (jvf. også Schibbye 1965: 122):

(57) a yellow *silk* handkerchief (Mod. III)

(58) the mainly Democratic *foreign policy* establishment (Mod. III)

(59) a loud and *animal* yawn (Mod. II)

Selv former der typisk realiseres som determinativer, forekommer i Mod. III:

- (60) artificial silk *women's* underwear
- (61) a standard *tourist's* guide
- (62) some black *Indian's* hair

Her er der ikke tale om kunstige silkekvinders undertøj, en standard turists turleder eller en sort indianers hår! Genitiverne er ikke specificerende men klassificerende genitiver og indgår et kompositumlignende forhold med kerneleddet.

Omvendt kan visse centrale medlemmer af klassen adjektiver fungere kategoriserende snarere end modificerende, d.v.s. med et nominals typiske funktion. I sådanne tilfælde opgraderes den denoterede egenskab ved adjektivet ofte til at udtrykke en gruppe af personer eller et abstrakt begreb, snarere end en egenskab ved sådan en entitet:

- (63) This was the work of professionals, who could make *the pretty* beautiful, *the passable* pretty, and *the ugly* interesting.
- (64) "Look," she retorted angrily, "I know I'm good, but even I can't manage *the impossible* at such short notice!"

7. Afsluttende bemærkninger

Jeg har i ovenstående ikke forsøgt at give en udtømmende beskrivelse af præmodificerende adjektivers rækkefølge (den interesserede læser henvises til Bache 1978 og Bache & Davidsen-Nielsen *forthcoming*, kapitel 12). Jeg har valgt udelukkende at beskæftige mig med visse overordnede, funktionelt betingede regler. Jeg har foreslået at subfunktionen modifikation, der indgår i nominalers funktionelle domæne, i sig selv udgør et funktionelt domæne for præmodificerende adjektiver, og at dette domæne kan underinddeles i tre mere præcise subfunktioner: specifikation (Mod. I), beskrivelse (Mod. II) og klassifikation (Mod. III). Adjektiver tilhører ikke på forhånd en bestemt undergruppe men får sin præcise funktionsværdi i relation til kerneleddet i hvert konkret

eksempel. Et og samme adjektiv kan således ofte fungere forskelligt i forskellige eksempler. Endvidere har jeg søgt at vise at den zone-interne rækkefølge af adjektiver i nogen udstrækning er funktionelt betinget i Mod. I og Mod. III som følge af den hypotaktiske struktur i disse zoner.

Henvisninger:

- Annear, S. S. (1964). "The Ordering of Pre-Nominal Modifiers in English", Project on Linguistic Analysis Report No. 8, Ohio State University Research Foundation, 95-120.
- Bache, C. (1978). *The Order of Premodifying Adjectives in Present-Day English*, Odense: Odense University Press.
- Bache, C. & N. Davidsen-Nielsen (1996). *Grammar Compendium: Part II*, The English Department, Odense University.
- Bache, C. & N. Davidsen-Nielsen (forthcoming). *Exploring English: An Advanced University Grammar*, Berlin & New York: Mouton de Gruyter.
- Coates, J. (1971). "Denominal Adjectives: A Study in Syntactic Relationships between Modifier and Head", *Lingua* 27, 160-169.
- Crystal, D. (1967). "English", *Lingua* 17, 24-56.
- Ferris, C. (1993). *The Meaning of Syntax: A Study of the Adjectives of English*, London & New York: Longman.
- Greenbaum, S. & R. Quirk (1990). *A Student's Grammar of the English Language*, London: Longman.
- Heltoft, L. (1996). "Det danske nominals udtryks- og indholdssyntaks – et dependensanalytisk forsøg", (ed. M. Herslund) *Ny forskning i grammatik (Fællespublikation 3)*. Odense: Odense University Press, 7-34.
- Huddleston, R. (1984). *Introduction to the Grammar of English*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Huddleston, R. (1990). *English Grammar: an Outline*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Martin, J. E. (1968). *A Study of the Determinants of Preferred Adjective Order in English*, unpublished doctoral dissertation, Urbana, Illinois: University of Illinois.

- Oller, J. W., Sales, B. D. & R. V. Harrington (1969). "A Basic Circularity in Traditional and Current Linguistic Theory", *Lingua* 22, 317-328.
- Quirk, R., Greenbaum, S., Leech, G. & J. Svartvik (1985). *A Comprehensive Grammar of the English Language*, London: Longman.
- Schibsbye, K. (1965). *A Modern English Grammar*. London: Oxford University Press.
- Teyssier, J. (1968). "Notes on the Syntax of the Adjective in Modern English", *Lingua* 20, 225-249.